

Természetvédelmi kezelés

Magára hagyás, bekerítés

- egyensúlyi paradigma
- természetes, önálló életközösségek (? van)
- zárt rendszert feltételez
- gátolja a természetes zavarást is

Kezelés

- nem egyensúlyi paradigma
- részben emberi hatásra létrejött életközösségek esetén elengedhetetlen
- nyílt rendszert feltételez
- védett területek kicsik
- minden beavatkozásnak van kockázata

Természetvédelmi kezelések szakmai követelményei

- célok pontos megfogalmazása (mérhető!)
- veszélyeztető tényezők feltárása
- történet (korábbi használatok) megismerése
- fajvédelmi/élőhelyvédelmi terv
- több kezelés alternatíváját kipróbálni
- kontroll területek fenntartása
- pontos végrehajtás
- monitoring
- tudományos dokumentálás, publikálás

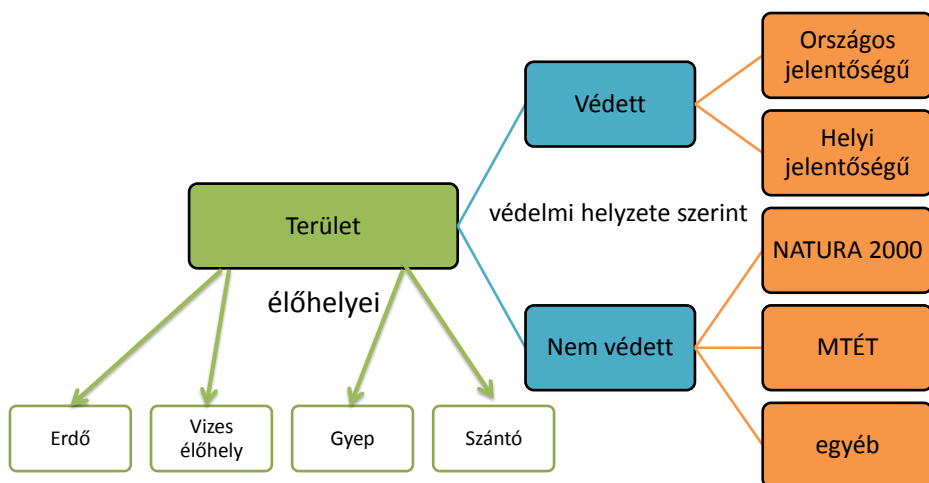
Kezelés problémái

- sosem elég az ismeret
- sokszor gyorsan kell cselekedni
- bevethető eszközök (pl. vegyszerek özönfajokra)
- több védendő érték érdekének ellentéte
- területhasználók ellenállása

Magyarországon

- pénzhiány, politikai ellenérdek
- birtokviszony, társadalmi ellenérdekek
- legelő állatok hiánya
- szakmai hozzánemértés

Természetvédelmi kezelés – fenntartható gazdálkodás

Természetvédelmi kezelési terv

3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról:

- a védett természeti terület és természeti értékei megóvását, fenntartását, helyreállítását, valamint bemutatását szolgáló természetvédelmi kezelési módokat, továbbá - egyebek mellett gazdasági, gazdálkodási tevékenységekre vonatkozó - korlátozásokat, tilalmakat és egyéb kötelezettségeket tartalmazó dokumentum, amely a tervezési terület vonatkozásában előírásokat állapít meg

A természetvédelmi kezelési terv tartalmi követelményei

1. Természetvédelmi célkitűzések

- a tervezési területen kívánatos és elérendő célállapot

2. Természetvédelmi stratégiák

- célállapot elérése érdekében követendő természet-védelmi kezelési irányelvek
- eszközeinek általános jellegű meghatározása

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- részletes, normatív jellegű meghatározása

Természetvédelmi kezelés

- célobjektum szerint
 - területvédelmi
 - fajvédelmi
- jellege szerint
 - fenntartó (pl. régóta védett területeken)
 - megmentő (véshelyzetben)

Fajvédelmi programok

- egy faj populációinak egyedszám-növelésére
- kis populációméret, fogyó trend
- okok kivizsgálása
- példák
 - kétéltűmentő akciók
 - ürgementés
 - fehér gólya, gyöngybagoly, túzok
 - denevérek
 - rákosi vipera
 - magyarföldi husáng

Élőhelyvédelem

- cél: biodiverziást, életközösséget megőrizni
- szukcesszió gátlása vagy fenntartása
- területhasználókkal egyeztetve kell végezni

Magyarországon 3 élőhelytípusra

- vizes élőhelyek
- erdők
- gyepek

Vizes élőhelyek kezelése

Legfontosabb tényezők

- vízborítás
 - mértéke
 - időbeli eloszlása
- vízminőség

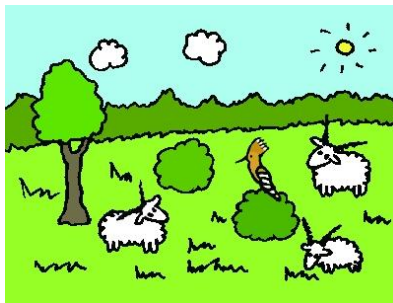
Problémák

- vizes élőhelyek megszűnése
- vegyszerek bemosódása
- eutrofizáció
- illegális hulladék, szennyvíz bevezetése
- növényzet változtatása
- állatok zavarása

Gyeppek kezelése

- sokféle gyep – sokféle kezelés
- legtöbb gyepünk extenzív gazdálkodás eredménye → fenntartani
- történet fontos!

Gyepeket fenyegető veszélyek

- cserjésedés, beerdősülés
- invazív fajok
- szántás, gyümölcsös telepítés, erdősítés
- égetés
- kemikáliák
- túllegeltetés/alullegeltetés
- trágyázás
- túlkaszálás, széna otthagadás
- közlekedés, sport, idegenforgalom
- szemétlerakás
- szárazodás
- vízrendezés
- környező erdők kiirtása

Erdők kezelése

- Erdő:
 - elegyes
 - különböző korú egyedek
 - strukturális
 - cserjés
 - kidőlt fák
- szálaló vágás vegetációs időszakon kívül

Veszélyeztető tényezők

- gazdálkodási hibák
- vadak túltartása
- erdei terménygyűjtés
- turizmus
- invazív fajok
- hulladéklerakás
- környezetszennyezés
- fragmentáció
- katasztrófák

Környező államok erdeinek természetessége

	Magyarország	Ausztria	Bulgária	Románia	Szlovákia
őshonos fajú erdők és ültetvények	52	99.6	96	87	97.5
őserdők	0	0	29	4	1
természetközeli összetételű erdők	37	65.6	44	63	65.3
őshonos fajú ültetvények	15	34	23	20	31.2
idegenhonos fajú erdők és ültetvények	48	0.4	4	13	2.5
akácus	22	< 0.4	3.2	4.1	1.7
nemes nyaras	7	< 0.4	0.6	1.8	0.6
egyéb idegenhonos lomb	5	0	0	1.1	0.1
idegenhonos fenyves	14	0	0.2	6	0.1

2. sz. táblázat. Néhány térségbeli állam erdeinek természetessége (adatok az erdőterület %-ában)

Ellenérdekelte gazdálkodók

Támogatási rendszer

- NATURA 2000 területek
- Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT)
- Egyéb területek
- Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet
- Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)

Kölcsönös megfeleltetés

- Támogatások gazdálkodási feltételekhez kötöttek
- Nyilvántartási rendszerek (MEPAR,...)
- Ellenőrzés
- Előírások betartásától függő kifizetés
- Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (minimum követelmények)
- jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot

50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet (1. melléklet)

- 12%-nál nagyobb lejtésű területen
 - tilos: dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka.
 - nyári és őszi betakarítás után a talaj fedés (ősz vetés v. tarló hagyás)
- Erózió ellen teraszok megőrzése szőlőültetvények esetében
- Vetésváltásra vonatkozó előírások
- Tarló, nád, növényi maradvány valamint gyepek égetése tilos.
- Vízrel telített talajon gépi munkavégzés tilos
- A gyepterületek túllegeltetése, maradandó kár okozása tilos.
- A mezőgazdasági területeket gyommentesen kell tartani.
- A mgi területeken a hasznosítás szempontjából nemkívánatos fás szárú növények megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni.
- 9. MEPAR-ban rögzített tájképi elemek megőrzése kötelező.
- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások

Természetvédelmi követelmények (JFGK 1, 5)	
Követelmény(csoport)	Példa
Natura 2000 területen engedélyköteles tevékenységek	Gyep feltörése, mezőgazdasági telephely létesítése, facsoport kivágása
Natura 2000 területen földhasználati szabályok	Tilalmak (vegyszerezés, öntözés, trágyázás), kaszálási szabályok
Vadászati szabályok	Védett fajok védelme, tiltott vadászati eszközök, módszerek, időpontok

A Natura 2000 gyepterületek földhasználati előírásai (269/2007. (X. 18.) Korm. rend.)

- gyepterületeket legeltetéssel, kaszálással kell hasznosítani
- csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly
- gyepterület túllegeltetése tilos
- gyepfelszín maradandó károsítása tilos
- trágya kiszórása tilos
- terület 5-10%-át kaszátlanul kell hagyni (forgóban)
- belvíz elvezetése és a gyepterület öntözése tilos
- napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos

A Natura 2000 gyepterületek földhasználati előírásai (269/2007. (X. 18.) Korm. rend.) II

- felügyelőség/ (fő)jegyző engedélye szükséges:
- a) a nád irtásához, b) október 31. - április 23. legeltetéshez.
- kiszorításos kaszálási módszert kell alkalmazni
- kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező
- inváziós növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni
- kaszálás tervezett időpontját legalább 5 munkanappal írásban be kell jelentenie NPInak
- széna tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.

A Natura 2000 területeken előforduló közösségi jel. fajokat és élőhelyeket veszélyeztető lágy- és fásszárú inváziós és termőhely-idegen növényfajok

• akác	■ alkörmös
• amerikai kőris	■ japánkeserűfű fajok
• bálványfa	■ kanadai aranyvessző
• keskenylevelű ezüstfa	■ magas aranyvessző
• fekete fenyő	■ parlagfű
• erdei fenyő	■ selyemkóró
• gyalogakác	■ süntők
• kései meggy	
• zöld juhar	

NATURA 2000 erdőterületek támogatása

41/2012. (IV. 27.) VM rendelet

- Natura 2000 területen
- Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott **erdőrészlet** területén
- felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése
- oktatáson részvétel
- gazdálkodási előírások betartása

EU támogatási rendszere Mo-n

EMVA (2007-2013)

Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap

ÚMVP

I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

IV. tengely: LEADER Program

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Természetvédelmi célok az ÚMVP-ban

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

1. A mezőgazdasági területek fenntartható használatára irányuló intézkedések
 - Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken
 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések
 - Öshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése
 - Genetikai erőforrások megőrzése
 - Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás

Természetvédelmi célok az ÚMVP-ban

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

2. Az erdősített területek fenntartható használatára irányuló intézkedések
 - A mezőgazdasági földterület első erdősítése
 - Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken
 - Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése
 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések
 - Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése
 - Erdőterületeket érintő, nem termelő jellegű beruházások

III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

2. A vidéki területek életminőségének javítására irányuló intézkedések
 - Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése

MTÉT célprogramok

	Szántóföldi növénytermesztés tűzok élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram
	Szántóföldi növénytermesztés vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal célprogram
	Szántóföldi növénytermesztés madár és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram
	Szántóföldi növénytermesztés kék vércse élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram
	Gyepgazdálkodás tűzok élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram
	Gyepgazdálkodás élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram
	Természetvédelmi célú gyeptelepítés célprogram

Mezőgazdasági területek erdősítése

88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet

Célok:

- mg. művelésre kevésbé alkalmas területek erdőgazdasági művelés alá vonása;
- levegőtisztító, CO₂-megkötő, biodiverzitást növelő, talajvédelmi és vízgazdálkodási hatások
- a vidéki térség természeti és táji örökségének fenntartása, a lakosság életkörülményeinek javítása;
- a vidéki foglalkoztatottsági viszonyok javítása;
- fa, mint a megújuló, környezetbarát és természetes energiaforrás mennyiségének biztosítása.

124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet erdő-környezetvédelmi támogatások

- spontán, agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok el-távolítása, őshonos fajok elterjedési területének megőrzése, bővítése,
- szálalás feltételeinek megteremtése, sz. kialakítása, természetes állapothoz legközelebb álló erdőtársulás fenntartása,
- adott termőhelynek nem megfelelő átalakítása
- élőhely kisebb bolygatásával járó. helyi szaporítóanyagokat felhasználó erdőfelújítási módszerekre áttérés, a tarvágás visszaszorítása,
- a faji diverzitás fokozása
- talajának szél és vízerózió elleni védelmének biztosítása
- közjóléti rendeltetésű erdőkben jó és balesetveszélytől mentes környezeti állapot fenntartása,
- erdei tisztások fenntartása, további tisztások kialakítása a hagyományos, természetkímélő anyagmozgatási módszerek

Cifra kankalin

- jégkorszaki reliktum
- Vértes, Bakony, Keszthelyi hg.
- régebben több virágzó tő
- ok: fekete fenyő – árnyék
- kezelés (92, 96)
- megerősödtek
- több virágzó, termést érlelő

Rákosi vipera

- FV, Berni II, CITES I., EU
- már csak Magyarországon él
- élőhely átalakulás
- kénytelen kedvezőtlen helyen élni

Javaslatok

- marha legeltetés
- hosszan magas vízborítás kerülendő
- élőhelyrekonstrukció

Élőhely-helyreállítás – Restaurációs ökológia

- terület tudatos megváltoztatása, őshonoshoz hasonló ökoszisztéma létrehozása érdekében
- Típusok
 - be nem avatkozás
 - helyettesítés
 - rehabilitáció
 - kicserélés